

Successierechten

Nr. 5 – 10 juni 2020
Maandelijks nieuwsbrief
verschijnt niet in juli

Afgiftekantoor
Brussel X
P 2A9331

Inhoud	p.
Rechtspraak	
<i>Bestaat die schuld nog wel bij het overlijden?</i> Rik DEBLAUWE	1
<i>Wanneer alle elementen voor taxatie terug te vinden zijn in de ingediende aangifte verjaart de vordering twee jaar na de indiening van de aangifte</i> Jozef DECUYPER	6
Voorafgaande beslissing	
<i>“Langst leeft al heeft” in een scheiding van goederen</i> Mark DELBOO en Jade KUYKS	10
Commentaar	
<i>Mechanismen ter beslechting van belastinggeschillen in de EU – fiscale implicaties in verband met de teruggave van successierechten</i> Jozef DECUYPER	16

Bestaat die schuld nog wel bij het overlijden?

■ Cass. 23 januari 2020

De last, bedongen bij een toebedeling van gemeenschap, wordt fiscaal niet meer in acht genomen sinds het decreet van 8 december 2017. Het Hof van Cassatie oordeelde op 23 januari 2020 nog over een zaak onder het oude recht, die

toch nog interessant kan zijn in verband met het bewijs van schulden in het algemeen.

WAAROVER GAAT HET?

Vroeger gebeurde het frequent dat het gemeenschappelijk vermogen (bv. 200)

bij huwelijkscontract volledig toebedeeld werd aan de langstlevende echtgenoot, onder last om de waarde ervan voor de helft te vergoeden aan de nalatenschap. De echtgenoot kreeg dan alle goederen (200) maar kreeg een schuld aan de nalatenschap van 100. In die nalatenschap was hij dan meestal nog gerechtigd op het vruchtgebruik, zodat hij of zij geen interest op die schuld verschuldigd was: hij was immers schuldeiser en schuldenaar tegelijkertijd. Die schuld zorgde er vroeger wel voor dat de nalatenschap gespreid werd over de echtgenoot en de kinderen, wat zorgde voor een aanzienlijke vermindering van de erfbelasting bij het eerste overlijden. Bovendien was die schuld aftrekbaar bij het tweede overlijden, wat een tweede besparing van erfbelasting gaf.

Door het decreet van 8 december 2017 werd dit gewijzigd: artikel 2.7.3.2.14 van de VCF bepaalt nu dat vorderingen, andere dan terugnemingen en vergoedingen, die voortkomen uit de toepassing van een beding in een huwelijksovereenkomst dat betrekking heeft op de vereffening van hun huwelijksvermogensstelsel, niet in aanmerking genomen worden voor de inning van het successierecht. En artikel 2.7.3.4.1, 1° VCF bepaalt hetzelfde voor de schulden, de passiefkant dus.

Het cassatiearrest van 23 januari 2020 beslechtte dus een achterhoedegevecht: het ging over vroegere feiten, van voor de nieuwe wet. Maar toch kan het nog interessant zijn.

DE FEITEN VAN HET GEVAL

Voor de feiten moeten we teruggrijpen naar het arrest van het hof van beroep van Antwerpen van 19 januari 2016. (1)

In het huwelijkscontract was een keuzebeding onder last opgenomen. De langstlevende echtgenoot zou het recht hebben om *“die goederen en schulden aan te wijzen die hij of zij in zijn of haar kavel wenst op te nemen, ongeacht hun waarde; indien de aldus aan de langstlevende toegewezen kavel zijn of haar gerechtigheden in het gemeenschappelijk vermogen overtreft, zal hij of zij de passende opleg aan de nalatenschap verschuldigd zijn. De betaling van deze opleg zal evenwel niet kunnen gevorderd worden zolang de langstlevende der echtgenoten in leven is, noch zal voor deze betaling enige zekerheid moeten worden gesteld of kunnen geëist.”*

Bij het overlijden van de vrouw, in 2003, kiest de man alle roerende goederen en het vruchtgebruik van alle onroerende goederen; daardoor krijgt hij dus een schuld tegenover de erfgenamen van zijn vrouw. Dat wordt ook vermeld in zijn aangifte van nalatenschap.

In 2009 overlijdt ook de man, en zijn kinderen willen die schuld (van ca. 4 miljoen euro) nu in aftrek brengen van zijn nalatenschap; en daarover ontstaat betwisting.

Daarbij hadden de echtgenoten aan hun kinderen ook ‘schenkingen bij wijze van schuldigerkenning’ gedaan bij Nederlandse notariële akten, in 1986, 1987, 1988 en 1989. De geldsommen waren pas opeisbaar bij overlijden van de

(1) Dat we besproken hebben in “Schuld uit keuzebeding onder last bij het tweede overlijden”, *Nieuwsbrief Successierechten*, 2016/8, 1-5.

langstlevende echtgenoot, samen met een rente van 6 %.

De kinderen willen ook die schuld af-trekken in de nalatenschap van hun vader.

ANTWERPEN 19 JANUARI 2016

Het hof van beroep te Antwerpen oordeelde op 19 januari 2016 dat er niet bewezen was dat de schuld uit de overbedeling nog bestond bij het overlijden van de man. Het voorleggen van het huwelijkscontract en de aangifte van nalatenschap van de vrouw is daarvoor niet voldoende. Bovendien blijkt dat de man aan zijn kinderen schenkingen gedaan heeft en leningen verstrekt, in plaats van zijn schuld af te lossen. Dat de man voldoende vermogen bezat om de schuld af te lossen, is onvoldoende.

Ook de schuldigerkenning aanvaardt het hof niet. Ze werd niet opgenomen in de successieaangifte van de vrouw, in 2003. En ook hier is het voorleggen van de akte, die dateert van geruime tijd voor het overlijden van beide ouders geen voldoende bewijs, aldus het hof. Bovendien werd maar overgegaan tot betaling van de roerende voorheffing op de gelopen interest nadat de administratie de schuld al verworpen had als passief. De rente werd ook niet jaarlijks en effectief en op de vervaldag betaald, en was eerder een papieren rente.

Het hof verwerpt dan ook beide schulden als passief in de nalatenschap, de eerste op grond van de algemene bewijsregels, de tweede op grond van de versterkte bewijsregels van artikel 33 W.Succ. (is art. 2.7.3.4.4 VCF).

CASSATIE 23 JANUARI 2020

Aan het Hof van Cassatie werden 8 middelen voorgelegd met in totaal 23 onderdelen. Het Hof wijst ze echter alle af bij arrest van 23 januari 2020 (nr. F.16.0140.N).

Samengevat wijst het Hof erop:

- dat, volgens het hof van beroep, de notaris de keuze van de echtgenoot (bij het eerste overlijden dus) niet heeft kunnen vaststellen;
- dat het bestaan en de omvang van de verbintenis (bij het eerste overlijden) dus niet aangetoond is;
- dat bovendien niet blijkt dat die schuld nog blijkt bij het tweede overlijden;
- dat, wanneer de administratie op aannemelijke wijze aanvoert dat een schuld reeds voor het overlijden kan zijn terugbetaald, de erfgenamen moeten aantonen dat die schuld op de dag van het overlijden nog niet was voldaan. Aangezien dit een negatief feit betreft, volstaat het wel dat zij de waarschijnlijkheid van dat feit aantonen (arrest, randnr. 4);
- dat het hof van beroep geoordeeld heeft dat, zelfs wanneer de langstlevende meer dan de helft van het gemeenschappelijk vermogen had verkregen, daarmee de schuld wegens overbedeling nog niet bewezen is;
- dat het hof van beroep de eisers niet verplicht heeft tot het leveren van een negatief bewijs aan de hand van geschriften (randnr. 8);
- dat de last opgenomen diende te worden in de eerste aangifte van nalatenschap, wat blijkbaar niet gebeurd is (randnr. 11);
- dat een schuld niet kan bewezen worden door een verklaring van schuldeiser (randnr. 25);

- dat een schenking door schuldenaar geen verband houdt met een tegenprestatie die leidt tot het behoud van gelden in het actief, maar verband houdt met de bedoeling van de schenker om de begiftigde te bevoordelen (randnr. 35), zodat het tegenbewijs tegen artikel 33 W.Succ. (is art. 2.7.3.4.4, 3e lid, 2° VCF) niet geleverd is.

ENKELE BEDENKINGEN

1. Zoals al opgemerkt bij het arrest van het hof van beroep te Antwerpen volstaat het voorleggen van een authentieke akte van schuld volgens de traditionele regels als bewijs, en is het de schuldenaar die moet aantonen dat hij bevrijd is. Artikel 1315 BW bepaalt immers: “Hij die de uitvoering van een verbintenis vordert, moet het bestaan daarvan bewijzen. Omgekeerd moet hij die beweert bevrijd te zijn, het bewijs leveren van de betaling of van het feit dat het tenietgaan van zijn verbintenis heeft teweeggebracht.”

Nu volgt het Hof echter de appelrechters die vonden (i) dat de akte wijziging huwelijkscontract, samen met de aangifte van nalatenschap, niet volstonden om de schuld te bewijzen en (ii) dat bovendien niet bewezen was dat de schuld nog zou bestaan, aangezien de administratie “op aannemelijke wijze aanvoerde dat [die] schuld reeds voor het overlijden kan zijn terugbetaald” (randnr. 4 van het cassatiearrest).

2. Op dat vlak zijn beide arresten, zowel van beroep als cassatie, moeilijk te begrijpen. In een aangifte van nalatenschap wordt opgegeven wat de activa en passiva zijn, en wordt de devolutie aangegeven: het huwelijkscontract en de bedingen erin, het testament, de erfgenamen. De schuld wegens overbedeling

ontstond maar bij het overlijden, en zelfs daarna: door de keuze die de langstlevende gemaakt had. Het was dus geen schuld van de overledene. Waarom zou die dan in het passief van de nalatenschap vermeld moeten zijn?

Als de gemeenschap 20 omvatte, had de langstlevende recht op 100. Kiest hij goederen voor 120, dan krijgt hij een schuld van 20 tegenover de nalatenschap. Die schuld van 20 bestond niet op het ogenblik van het overlijden, ze ontstaat maar bij de keuze, zij wordt op dat ogenblik *gecreëerd*. Zij wordt dan ook, ingevolge artikel 2.7.1.0.10 VCF als een legaat beschouwd ten laste van degene die de schuld moet betalen (de langstlevende echtgenoot in casu), en ingevolge artikel 2.7.3.2.13 belast in hoofde van degene die de schuldvordering krijgt.

Maar of het nu een schuld is uit een contract, of uit een legaat: het blijft een schuld! Indien de langstlevende vervolgens een algemeen legataris zou aanstellen, dan zou die maar het vermogen krijgen van de langstlevende (bv. 120) *min die schuld*.

Het is dus merkwaardig dat het hof van beroep vindt dat de schuld niet bewezen is, meer nog “*dat er in de aangifte van [de eerst overleden echtgenoot] geen schuldvordering zat*”. Wat is er meer nodig dan het huwelijkscontract, en de aangifte van nalatenschap, waaruit ook de keuze bleek? Die schuld is toch duidelijk vastgesteld op de waarde van de overbedeling? Het volstaat toch na te gaan wat de overlevende echtgenoot gekozen heeft, en daarvan de helft van de waarde van het gemeenschappelijk vermogen af te trekken, om die schuldvordering vast te stellen?

3. Het is evenmin duidelijk waaruit het hof van beroep afleidt “*dat de*

administratie op aannemelijke wijze aanvoert dat [de] schuld reeds voor het overlijden kan zijn terugbetaald". Uiteraard is terugbetaling niet uitgesloten, maar waaruit blijkt dit?

Op dat punt is het cassatiearrest ook zeer duidelijk – en gevaarlijk voor de belastingplichtige – waar het overweegt:

“Het onderdeel dat volledig berust op de veronderstelling dat de bewijslast in hoofde van de erfopvolgers beperkt is tot het bewijs van het ontstaan van de schuld, faalt naar recht”.

“*Faalt naar recht!*”! Dat is dus geen oordeel in feite, over wat het hof van beroep overwogen heeft, maar een interpretatie van de fiscale wet. Anders geformuleerd: wanneer men zou stellen dat de erfopvolgers alleen moeten bewijzen dat de schuld ontstaan is, en niet dat ze nog bestaat bij het overlijden, zou dat een verkeerde interpretatie zijn van artikel 29, 1e lid W.Succ. (is art. 2.7.3.4.1 VCF). Of nóg duidelijker: de erfopvolgers moeten volgens het Hof van Cassatie wél bewijzen dat de schuld nog bij het overlijden bestaat.

Daarentegen besliste het Franse Hof van Cassatie enkele maanden geleden nog, op 12 februari 2020 (1), dat wie eist moet bewijzen, maar wie beweert bevrijd te zijn, ook dat moet bewijzen; dat bijgevolg de erfgenaam die de inbreng van een schuld eist van een mede-erfgenaam het bestaan ervan moet bewijzen; maar dat, eenmaal dit bewijs is aangebracht, de mede-erfgenaam die beweert bevrijd te zijn het bewijs moet brengen dat

de uitdoving van zijn verbintenis bewijst:

“7. Il résulte de la combinaison de ces deux derniers textes que s’il appartient à l’héritier qui demande le rapport d’une dette par l’un de ses copartageants de prouver son existence, une fois cette preuve rapportée, le copartageant qui prétend s’en être libéré doit justifier le paiement ou le fait qui a produit l’extinction de son obligation.”

Actori incumbit probatio!

4. Voor de toebedelingen onder last bij huwelijkscontract is dit, zoals hoger aangegeven, een achterhoedegevecht. De wet is gewijzigd, en dergelijke lasten zijn hoe dan ook niet meer aftrekbaar, en ook niet meer belastbaar. Daarbij aanvaardt de Vlaamse belastingdienst “bilijkheidshalve wel dat er wel nog aftrek mogelijk is van het bedrag waarop door de erfgenamen bij het eerste overlijden reeds erfbelasting is betaald”. (2) Het gaat hier dus om een belastingkrediet (aftrek belasting van belasting), geen vrijstelling (aftrek van de belastbare grondslag). Maar het is beter dan niets. Blijkbaar wordt hier ook geen verder bewijs gevraagd dat de schuld nog bestond, en dat is positief nieuws voor de belastingplichtigen.

5. Toch is het cassatiearrest nog belangrijk. De nieuwe bepalingen zijn immers enkel van toepassing op bedingen in huwelijkscontracten. Bedingen uit testamenten vallen hier niet onder, evenmin als bedingen uit contracten. Bovendien is de overweging van het cassatiearrest ook belangrijk op burgerrechtelijk vlak.

(1) Arrêt n° 128 du 12 février 2020 (18-23.573) – Cour de cassation – Première chambre civile – ECLI:FR:C-CASS:2020:C100128.

(2) Standpunt 16053, met noot toegevoegd op 8 januari 2018; R. DEBLAUWE, *Inleiding tot de Vlaamse erfbelasting*, 2e editie, Herentals, KnopsPublishing, 2019, 95, nr. 171.90.

Aangezien de fiscale regels hier, zoals gezegd, heel gelijklopend zijn met de burgerrechtelijke, betekent dit dat dit dus ook geldt voor een schuldeiser. Veronderstel dat de langstlevende een algemeen legataris aanstelt, en de kinderen stellen dat de schuld uit de overbedeling in mindering moet komen van zijn legaat. Ook de algemeen legataris zou dan kunnen stellen, verwijzend naar dit arrest, dat het niet uitgesloten is dat die vordering terugbetaald werd. Het zal dan aan de kinderen zijn om aan te tonen dat zij nog bestaat bij het overlijden.

Het blijft dus aangewezen, zoals we in onze commentaar bij het arrest van

Antwerpen al schreven (1), op geregelde tijdstippen in een akte – misschien zelfs authentiek – vast te stellen hoeveel de vordering nog bedraagt. Als men de akte verlijdt voor een Belgische notaris, of vrijwillig registreert, zal ook dit wellicht een belangrijk argument zijn voor de aanvaardbaarheid. (2)

Iura vigilantibus, het recht is voor de waakzamen. Zowel fiscaal als burgerrechtelijk dus.

Rik DEBLAUWE

Wetenschappelijk adviseur bij Tiberghien
Advocaten

(1) R. DEBLAUWE, "Schuld uit keuzebeding onder last bij het tweede overlijden", *Nieuwsbrief Successierechten*, 2016/8, 4.

(2) R. DEBLAUWE, *Inleiding tot de Vlaamse erfbelasting*, Herentals, Knops Publishing, 2015, 63 nr. 106 e.v.

Wanneer alle elementen voor taxatie terug te vinden zijn in de ingediende aangifte verjaart de vordering twee jaar na de indiening van de aangifte

■ Luik 13 mei 2019, *Rec.gén.enr.not.* nr. 27.263

Overeenkomstig artikel 137, 1° van het Wetboek der Successierechten is er verjaring van de eis van de rechten, interesten en boeten verschuldigd op een aangifte, na twee jaar te rekenen van de dag van de indiening der aangifte.

Ter zake oordeelt het hof dat, gelet op de aangifte van de schenking overeenkomstig artikel 42, VIIIbis van het Wetboek der Successierechten in al zijn onderdelen en karakteristieken, geen enkel verzuim kan verweten worden aan de aangevers en de eerste rechter in dit verband terecht opmerkt dat "de eisers overeenkomstig artikel 42 van

het Wetboek der Successierechten alle vormvoorwaarden van de aangifte van nalatenschap hebben gerespecteerd. Ze hebben de schenking aangegeven met onder meer vermelding van de datum van de schenking, de datum van de realisatie (verkoop) van de titels, de datum van de betaling van de verkoopprijs en de datum van het transfert van de gelden op de rekening van de begiftigde. De Belgische Staat beschikte bijgevolg over alle nodige gegevens die ook exact blijken te zijn."

Ook is het wel degelijk de voormelde verjaringstermijn van twee jaar die toepasselijk is zodanig dat de actie tot invordering van de rechten, interesten en